

כיצד מברכין פרק ששי ברכות

מא

עין משפט
נר מצוה

זה א ב מני פ"ס מהל'
ברכות הל' י סג
עפ"י מן ט"ס ע"פ ח"י
ר"ל סוף פ"ב
צו ד מ"י וקטנ ט"ס ט"ס
לוח"ט ש"ס סוף פ"ד
צו ד מ"י פ"ד מהל'ט
טומאה לטעם הל' י
צו ד ט"ס הל'ט י
צו ד מ"י פ"ב מהל'
טומאה מה הל' י
ק ו מ"י פ"ה מהל'ט
מלות הל'ט ב סג
לפ"ן ר"ג
קא ד מ"י פ"ס מהל'
שם הל'ט ב
קב ד מ"י פ"ו מהל'ט
הל'ט ב

הגהות הב"ח

(ה) גבי מנין שבעה וכו'
לית ליה: (ז) שם אכילת
פרס מהל' פ"ט סוף וכו'
ואוכלת כלפני: (א) תוס'
ד"ה אכל וכו' דלפניו רבי
יהודה: (ד) ד"ה גפן וכו'
היה הולא וכו':

גליון הש"ס

ג"פ כל המוקדם
בפסוק: ע"י טורן סוף
מנהג דף י"ב פ"ג ד"ה
וחל' הל'ק:

תורה אור השלם

א א"ר חנה ושערה
וגפן ותאגן ורמון ארץ
זית ושמן ודבש:
(ה' ב"ר ח' ח)

אבל בשאין ברכותיהן שוות. פירש"י כגון לטון חית ושוב חין כאן
מחלוקה כיון שאין האחד פוטר את כבדו אפי' (א) ר' יהודה
מודה דלפן עדיפות בשבעת המינים אלף מברך על אחיה שילנה תחלה
המציב לו ואחר כך יברך על השני וכן יש לפרש דרבי יהודה מודה
לחכמים הואיל ולא פי' הגמ' מוטב
שנאמר שיחד מודה לרביס ולא
רביס מודים ליהודי והקשה רש"י
ולגביך על הטון ולפטר את הזית
דהא מן לעיל בירך על פירות האילן
ב"פ האדמה ילף ומיך דשאי תהס
שאין שם אלף חד מינא ועוה וביך
ב"פ האדמה אלף הכא כשיבך
ב"פ האדמה על הטון לא פטר את
כדו שהוה ב"פ העץ אפי' דיעבד
וא"ת הא ארמי' לעיל (דף ע"ג) גבי
עזרא דבר קפרא דכרנה גורא פרי
האדמה השיבא טפי משהכל לפי
שמזכרת טפי א"כ גם ב"פ העץ
השיבא טפי מזכרת ב"פ האדמה וי"ל
ללא תשיב ב"פ העץ כל קר מז"פ
האדמה כמו שחשוב ב"פ האדמה
משהכל ומ"ש הלכות גדולות דכ"פ
העץ תקדים לב"פ האדמה דמזכרת
טפי היינו לפי המסקנה דלקמן
דפליגי בשאין ברכותיהן שוות וק"ל
כר' יהודה אלף להאי לישנא דארמי'
ללא פליגי בשאין ברכותיהן שוות
לא מתוקם פסק הלכות גדולות
דפרישטו לעיל: **ביתרבי** היו
לפניו צנן וזית מברך על הצנן
וכו'. ופרך אלמא למברך ב"פ העץ
האדמה אפילו לפטור ב"פ העץ
אפילו לגבי זית שהוה משבעת
המינים וכ"ש קליות שהן כמו כן
משבעת המינים למברך עליהן ב"פ
האדמה לפטור את התפוחים (ג) לכן
כרך להאיג הכי דפרישטו (ג) לעיל
שאין ברכותיהן שוות כמו תפוחים
וקליות: **א"ר** ירמיהו דהקדים דאי
יוסף וכו'. פירש"י והר"י לפי גרסא זו
אמיא הא דאמר רב יוסף כל המוקדם
כר' יהודה דוקא אלף ר' שמעיה גרים
אמר רב יוסף וכו' ואמיא אלינא
דרבנן ומימי שאין מביצין זה מה
דהא אלגין בתר מוקדם דאי
נחביצין פשיטא דחביצ קודם דהא
אפי' בשאר מינין לגבי שבעת
המינין אמרי רבנן דמברך על
אזיה שיבא ומילתא דרב יוסף
מילתא דבאי נפשה ולא נהירא
דבמנין מבעד דגריס דאמר רב
יוסף ואמיא כר' יהודה דוקא
דקאמר רב תפולא וכו' המנהג הוא
יחזי כטעמיה וכו' אל' לא סבר
לה מר להא דרב יוסף דאמר כל
המוקדם וכו': **במאי** פ"י.
כלומר מאי טעמא דר' יהודה דאמר
שבעת המינין עדיף מן הדשיות
שיבא בהו שאין שאלין יחולן לפטור
שאר מינין ומשני דהדשיות הוי מן
הקדמות: **גפן** כדי רביעית יין וכו'.
פי' אם אכל עלין או לולבין כדי
רביעית יין חביב אלף אם אכל מהן

בשלמא פ"ד. נבולות דמלאי תמרי דזיקא ונבולות דמתני' אוקימנא
בבבלי כמלא היינו דהכא קרי להו נבולות תמרה ובמתני' תנן (ד' מ)
נבולות סתמא: בשברכותיהן שוות. כגון זמיס ותפוחים דמרוויחו
ב"פ העץ וכל לפטור את שתייהן בברכה אחת: הביב עדיף. אחיה
שיבא דמתמיתין את החביב עליו
משמע: אבל בשאין ברכותיהן שוות
ד"ה. אין ברכה אחת פוטרתן ושוב
אין כאן מחלוקת ואפי' דתנן (לעיל
דף ט) בירך על פירות האילן ב"פ
האדמה ילף ה"מ נכד מינא ועוה
ובירך עליה ב"פ האדמה אלף לטון
חית וביך על הטון לא נפטר זה:
פשיטא לא נרקיטין עד מיחבי מדה
שאין זו שיעור הגמ' מעיקרא קשיא
ליה פשיטא דלא אינטיך למימרא
והדר קשיא הכי מני למימרא ועד
דלא פשיטא היא אי לאו דאשמעינן
עולה ה"א לטון פוטר את הזית דהתנן
בירך על פירות האילן ב"פ האדמה
ילף: שהיה צנן עיקר. שבעתו המחיל
האפילה ולא אכל זית אלף להפיג
מורכו של לטון דהוה ליה זית טפל
ותנן (לקמן דף ק) כל שהוא עיקר ועמו
טפלה מברך על העיקר ופוטר את
הטפלה: מברך על זה כו'. וכאן לא
נחלקו: ושני מינין בעלמא. כגון
זית ותפוח שברכותיהן שוות והאחד
מנין שבעה כזה נחלקו: חד אמר
מחלוקת בשברכותיהן שוות.
וכדלמנין: ה"ג חד אמר אפי' בשאין
ברכותיהן שוות נמי מחלוקת. ומפרש
לה ואילן: במאי פ"י. הא דחיי לא
מפטרין נכדא ברכה: אמר ר' ירמיהו
בדקדוקים פ"י. ולא גרסי' אלף
בברכותיהן שוות מברך על אחד
מהן שיבא דהשתא בשאין שוות
מוקדי ר' יהודה על הקדמתן ואמר
מין שבעה עדיף קטנה לפטור זו
בו אל ב"פ: דאמר ר' יצחק כו'.
אלמא קפדין האדמה ור' יהודה
אית ליה דר' יצחק הלך כל שכן
היכל דמד לאו ממנין שבעה דמין
יצחק נמוקס חביב דחביב עדיף:
ופ"יגא דרבי חנן. הא דר' יצחק
דאמר המוקדם קודם לברכה אלמא
קרא לנשא א"י כל שיש בה פירות
התשובים הללו ומנאן כסדר
השיבוטם ופ"יגא דר' חנן דלמר לא
כל הכבוד להודיע שמה משיבוט
הפירות נטעם שלהם אלף שמה של
א"י שיש בה פירות שיעורי מודה
נחלין בהן ומיין דהיי הוא לא הקפיד
הכבוד על סדרן שהרי בו טולן שוין:
בבית המנוגע. כמיין והבא אל הבית
יטמא עד הערב (ויקרא ה') ולא
חביב כבוד בגדים והאובל בבית
יבסם את בגדיו (שם) כשהוא שיעור
אפילה ואפילו לא יאכל מדמכביב
בקיפה והשובב בבית יבסם את
בגדיו. הלך הנכנס בו וטמא את
בגדיו עמו שלא כדרך מלבושו אין
אלו בגדיו וטמאים מיד שאף בהן
אני קורא והבא אל הבית וכשהוא לבוש בהן בעי שהיה: אבי"ת
פ"ה. חזי ככר שיעורו זו הכמיס את העירוב (ג) שהוא כולו מוין
שני טעדות ואינו מוין טעודה אחת: פת הבין. נאללת מהר:
מיסב. דרך הסבה שהיא נאללת מהר שאינו פונה אנה ואנה: ואינו
טמא באה"ה. הלכה למשה מסיני הוא: כדי רביעית יין לצנור.
אלל תלמיס חגיס ולולבין כשיעור רביעית יין חביב ואין שיעור רביעית יין
בכריתות יין ויתר ממה שיש בכריתות מים כדלמנין (במנחות ק').
דסמין אלף מדי דקליש לא הוה רביעית ידידה כוית: דהוצאת שבת. דתנן המוליא אוכלין כגורגרת (שם ט'): והיא תלנה יבשה:
שיעורן

בשעורין נאמר. וכל
אלל משעורין כגון דכרס
האריס (ויחיב"ט ד').
הפסוק מברך שבעה על
אין שיהא שבעה דכרס
מורה לרבין אשר
בברכותיהן שוות
שמותיה. ובכ"י על
במורה. ששני לטון כתי'
(סנה' ה'). לא היה לטון
בגדיי אלא נטעם על המין
ובכנס נחלן אל המין
א"י: וברבי' וכו'.
ומשעורין בידיו. שאין
מלבישין בו דרך מלבוש
דומה דכלו לא חכמי
(ויחיב"ט שם). לחיין כדי
טעמיהו דומים דמניניו
(סנה' ט'). כקולמוס של
כרך מלבוש (ויחי' שם).
הוא והן בשאין ב"ד.
שאין אלא טפול על הכיב
ובכנס והבא אל הבית
(ויקרא ה') (ויחיב"ט שם).
כך שהיה דומים (ויקרא
ד') והבא אל הבית קרינה
והוא אל הבית קרינה
הוא ומהוה שם. דקרינה
נמי ככלל והבא אל הבית
(ויחי' שם). דהא דרב
כ"י. וכן טולן כרך
לעומן קריין בגדיו
ובגדיו אלף ומיין (שם)
והאובל בבית יבסם את
בגדיו היעשיין כדלמ'
מקרא דהא אובל לא
אפילה ממה הוא אלף
שיבא כדי שיעור אפילה
ובכנסו בלא שיהיה אפי'
מטמא בגדים (ויחיב"ט
שם). וליקרו להו בגדיו.
הוא טמא ביה. כדכתיב
והבא אל הבית וטמא. והן
דמוריך עד שישהא
דמיי (ויקרא ה') והאובל
בבית יבסם וכו' היעשיין
במורי' אן ו' אלף אובל
ותשוב אובל בלא שיעור
שוכב בלא אובל לא אובל
ולא שוכב מינין מ"ל יבסם
בגדיו יבשה שיש פשעם
חביב יבסם בגדיו ולא
פושט לבושת הכל מה מ"ל
והאובל לכן שיעור לטוב
כי הילכה שאינו טעון
כיעוס עד שישהא כדי
אפילה וגופו טמא מיד
דהו כמיין והבא אל הבית
יעשה ולא חביב כיעוס
בגדים והאובל בבית היעשיין
שוכב מדי אפילה יבסם
בגדיו (סנה' ט'). פ"ה. ד'
פ"ס ין מוין טעודה
טעיות פ"ס מוין טעודה
ששיעוריהו טעין ככר
האחר עירוב דכתיב
חזון ב' טעדות ותנן התם
היה לבית המנוגע שרק
פלד (עירובין פ"ג).
פ"ה (ויחיב"ט שם). מ"ל ככר על
עירוב שהוא חזון שיי
טעדות והוא אפילו
פ"ס כדלמנין עירובין
(פ"ג) (ויחי' שם). מ"ל
ככר הטעמה שיעורו הו'
אל העירוב וכן למר וכן

למר לשתיים שיהא חזון שיי
טעדות והוא אפילו
פ"ס כדלמנין עירובין
(פ"ג) (ויחי' שם). מ"ל
ככר הטעמה שיעורו הו'
אל העירוב וכן למר וכן

למר לשתיים שיהא חזון שיי
טעדות והוא אפילו
פ"ס כדלמנין עירובין
(פ"ג) (ויחי' שם). מ"ל
ככר הטעמה שיעורו הו'
אל העירוב וכן למר וכן

למר לשתיים שיהא חזון שיי
טעדות והוא אפילו
פ"ס כדלמנין עירובין
(פ"ג) (ויחי' שם). מ"ל
ככר הטעמה שיעורו הו'
אל העירוב וכן למר וכן

למר לשתיים שיהא חזון שיי
טעדות והוא אפילו
פ"ס כדלמנין עירובין
(פ"ג) (ויחי' שם). מ"ל
ככר הטעמה שיעורו הו'
אל העירוב וכן למר וכן

אָלס ווערט דערמאָנט אין דער מִשְׁנָה – All is well according to the one who says that “date-palm *novelos*” mentioned by the Mishnah in *Demai* are windblown dates, היינו דהבא קרי לה נובלות סתמא – for that is why here, in our Mishnah, where all agree that the reference is to scorched dates,^[1] [the Tanna] calls it “*novelos*” without modification, וְהָתָם קָרִי לָהּ תַמְרָה – whereas there, in *Demai*, he calls it “date-palm” *novelos*.^[2] אָלָא לְמָאן דְאָמַר – But according to the one who says that the term “date-palm *novelos*” mentioned in *Demai* is also a reference to [dates] scorched by the sun, וְהָתָם קָרִי לָהּ תַמְרָה – both Mishnahs should state either date-palm *novelos* או אידי וְהָתָם קָרִי לָהּ תַמְרָה – or both should state *novelos* without modification! Why does each Mishnah call sun-scorched dates by a different name?

The Gemara concedes:

קָשְׁיָא – This is indeed a difficulty.

The Gemara cites the next case of the Mishnah:

וְהָיוּ לְפָנָיו מִיָּנִין הַרְבֵּה וְכוּ – If THERE WERE BEFORE HIM MANY SPECIES etc. [R' Yehudah says: If there is among them one of the seven species, he recites the blessing on it. But the Sages say: He recites the blessing on whichever one he prefers.]

The Gemara elaborates on the dispute between R' Yehudah and the Sages:

אָמַר עוּלָא – Ulla said: מְחֻלְקָת בְּשִׁבְרָכֹחֵיהֶן שְׁוֹת – The dispute between R' Yehudah and the Sages pertains only to where the blessings for [both species] are the same, and the question is only over which of the two species to recite the blessing.^[3] דְרַבִּי יְהוּדָה סָבַר מִן שְׂבָעָה עֲדִיף – For R' Yehudah holds that the species which is one of the seven takes precedence, and the blessing is recited over it,^[4] וְרַבְנֵי סַבְרֵי מִן חֵבִיב עֲדִיף – whereas the Rabbis hold that the species favored by him takes precedence, and the blessing is recited over it.^[5] אָבַל בְּשִׂיאָן – But where their blessings are not the same, but the one blessing could, after the fact, be valid for the other

food as well,^[6] דְבָרֵי הַכֵּל מְכַרְךָ עַל זֶה וְחֹזֵר וּמְכַרְךָ עַל זֶה – all agree that he recites a blessing on this one and then recites another blessing on the other one.^[7]

The Gemara challenges this ruling:

מִיִּתְבִּי – They challenged this ruling from the following Baraisa: הָיוּ לְפָנָיו צָנוֹן וְזֵית – If THERE WERE BEFORE HIM A RADISH AND AN OLIVE, מְכַרְךָ עַל הַצָּנוֹן וּפוֹטֵר אֶת הַזֵּית – HE RECITES A BLESSING ON THE RADISH AND thereby DISCHARGES his blessing obligation for THE OLIVE as well. Thus, although the blessings for the radish and the olive are not the same, the Baraisa rules that one recites *haadamah* on the radish and thereby discharges his obligation for the olive as well!^[8] – ? –

The Gemara answers:

בְּמַאי עֲסָקִינָּה – With what case are we dealing here in the Baraisa? בְּשִׁבְרָכֹחֵן עֵיקָר – With a case where the radish is the primary food and the olive is subordinate, being eaten only to blunt the sharpness of the radish. It is for this reason that the blessing on the radish covers the olive.^[9] When the olive is not subordinate to the radish, however, each requires its own blessing.

The Gemara persists:

אִי הָבִי אִימָא סִפָּא – But if so (that the Baraisa refers to where the olive is subordinate), consider the latter part of the Baraisa under discussion, which states: רַבִּי יְהוּדָה אָמַר – R' YEHUDAH SAYS: מְכַרְךָ עַל הַזֵּית שֶׁהִזִּית מִמִּין שְׂבָעָה – HE RECITES THE BLESSING ON THE OLIVE, BECAUSE THE OLIVE IS FROM ONE OF THE SEVEN SPECIES. Now if the Baraisa refers to where the olive is subordinate, how could R' Yehudah disagree and rule that the blessing is recited on the olive? לִית לִיהּ לְרַבִּי יְהוּדָה הָא דְתַנָּן – Does R' Yehudah not hold that which we learned in the Mishnah:^[10] כָּל שְׂוֹא עֵיקָר וְעַמּוּ סְפָלָה – WHENEVER THERE IS A PRIMARY food AND A SUBORDINATE food being eaten WITH IT, מְכַרְךָ עַל הָעֵיקָר וּפוֹטֵר אֶת הַסְּפָלָה – ONE RECITES THE BLESSING ON THE PRIMARY food AND thereby DISCHARGES his blessing obligation for THE SUBORDINATE food as well? וְכִי תִימָא הָבִי נְמִי דְלִית – And if you will suggest that it is indeed so, that [R'

NOTES

1. As concluded by the Gemara above, 40b (*Rashi*).

2. The two Mishnahs use different expressions because they are indeed referring to two different items. [See *Chodesh HaAviv*, who explains the appropriateness of these respective terms.]

3. For example, one wishes to eat an olive and an apple – both of which bear the *ha'eitz* blessing. He prefers the apple, but the olive is one of the seven species. Which fruit does he recite the blessing over [and partake of first] and thus discharge his blessing obligation for the other as well? (see *Rashi*).

4. Thus, he would recite *ha'eitz* on the olive, eat some of it and then eat the apple without another blessing.

5. Thus, he would recite *ha'eitz* on the apple, eat some of it and then eat the olive without another blessing.

The statement of the Sages in the Mishnah “he recites the blessing on whichever of them he prefers” could be interpreted to mean that he makes the blessing on whichever of them he wants to (i.e. it makes no difference which one he recites the blessing on). From the Gemara here, however, which expresses the Sages' view in terms of “the species favored by him takes precedence,” it is apparent that what the Sages mean is that he makes the blessing on whichever one he prefers to eat (see *Rashi* and *Tzalach*). [By reciting the blessing on the favorite species, one utilizes the opportunity to praise his Master for the food he enjoys most (see *Darhei Moshe* 178:1).]

[According to *Rosh* (6:25), “the species favored by him” means the food that he generally prefers, even if presently he wishes to eat one of the other foods first (see also *Rabbeinu Yonah* folio 28b מחולקת ר"ה מוחלקת כ"ב). *Rambam* (*Hil. Berachos* 8:13), however, holds that “the favored species” refers to the one that he presently wishes to eat first (see *Kesef Mishneh* ad loc.).]

6. For example, one wishes to eat a radish (*haadamah*) and an olive

(*ha'eitz*). Their blessings are not the same, but if one did recite *haadamah* on the olive, he would discharge his obligation [as taught in the Mishnah on 40a] (*Rashi*, as explained by *Divrei David*; see also *Rashba*).

7. Ulla teaches that we do not say he should recite *haadamah* on the radish and thereby discharge his blessing obligation for the olive as well. Although the Mishnah above (40a) teaches that one can discharge his *ha'eitz* obligation with the *haadamah* blessing, that is only when one recited the *haadamah* blessing directly on the tree fruit by mistake. But if one has before him a tree fruit and a vegetable and recited *haadamah* first on the vegetable, the blessing obligation for the tree fruit is not discharged. [If, however, he deliberately intended to discharge his blessing obligation for the tree fruit with the *haadamah* he recites on the vegetable, his blessing obligation for the tree fruit is indeed discharged (*Shulchan Aruch* to *Orach Chaim* 206:2; see *Beur HaGra* ad loc.; cf. *Mishnah Berurah* 206:10 and *Shaagas Aryeh* §27).] Thus, the radish and the olive require separate blessings; and in such a case it makes no difference which blessing he recites first [see, though, *Bahag* cited by *Rosh* §25, and *Orach Chaim* 211:3 with *Mishnah Berurah*]. The dispute between R' Yehudah and the Sages is not applicable in this case, for they dispute only which characteristic – “one of the seven” or “favorite” – has a higher value with regard to the blessing being recited on that food instead of on the other. But where both blessings must be recited in any event, the order is immaterial and neither “characteristic” takes precedence (see *Rashi*, as explained by *Divrei David*; cf. *Tosafos*, *Rosh* and *Rabbeinu Yonah*).

8. [And the rationale would be that the *haadamah* blessing recited on the radish covers the olive even when not recited directly on it, unlike what Ulla has taught (see preceding note).]

9. In keeping with the rule taught in the Mishnah, 44a [cited shortly by the Gemara], that the blessing on the primary food covers the subordinate food as well (*Rashi*).

10. Below, 44a.

Yehudah] does not hold this Mishnah's rule that the blessing on the primary food covers the subordinate one as well, וְהַתְּנִיחַ – **why, it was taught** otherwise in the following Baraisa: רַבִּי – **R' Yehudah says:** – אִם מִחֶמֶת צָנוּן בָּא הַיּוֹת – **IF it is BECAUSE OF THE sharpness of the RADISH that THE OLIVE CAME** to be served, מְבָרֵךְ עַל הַצָּנוּן וּפוֹטֵר אֶת הַיּוֹת – **ONE RECITES THE BLESSING ON THE RADISH AND** thereby **DISCHARGES** his blessing obligation for **THE OLIVE** as well. Thus, we see that R' Yehudah *does* subscribe to this rule! Accordingly, how can you say that the dispute in the Baraisa between the Tanna Kamma and R' Yehudah pertains to a case in which the olive is subordinate to the radish?

The Gemara answers:

– **In truth,** when the Baraisa above states that one recites the blessing on the radish alone, **we are dealing with where the radish is the primary food,** as we answered above. – **And with regard to your objection** that R' Yehudah would not then argue and say that the blessing is recited on the olive, the answer is that **when R' Yehudah and the Rabbis argue,** it is **with regard to a different matter that they argue.** – **And it is as if [the Baraisa] is missing words, and this is how it should read.**^[11] – **IF THERE WERE BEFORE HIM A RADISH AND AN OLIVE,** מְבָרֵךְ עַל הַצָּנוּן וּפוֹטֵר אֶת הַיּוֹת – **HE RECITES A BLESSING ON THE RADISH AND** thereby **DISCHARGES** his blessing obligation for **THE OLIVE** as well. – **IN WHAT** circumstance **DOES THIS RULING APPLY?** – **כְּשֶׁהֲצָנוּן עֵיקָר** – **WHEN THE RADISH IS THE PRIMARY food** and the olive is the subordinate.^[12] – **אָבֵל אֵין הַצָּנוּן עֵיקָר** – **BUT** when **THE RADISH IS NOT THE PRIMARY food,** and the olive is being eaten for its own sake rather than to nullify the sharpness of the radish, דְּבָרֵי הַכֵּל מְבָרֵךְ – **ALL AGREE THAT HE RECITES A BLESSING ON THIS ONE AND THEN RECITES ANOTHER BLESSING ON THE OTHER ONE.**^[13] – **BUT** in the case of **TWO SPECIES IN GENERAL**^[14] **WHOSE BLESSINGS ARE THE SAME,** such as olives and apples, מְבָרֵךְ עַל אֵיזוֹ מֵהֶן שִׁירָצָה – **HE RECITES THE BLESSING ON WHICHEVER OF THEM HE PREFERS.** – **מְבָרֵךְ עַל הַיּוֹת שֶׁהַיּוֹת – רַבִּי יְהוּדָה אָמַר** – **HE RECITES THE BLESSING ON THE OLIVE BECAUSE**

THE OLIVE IS one OF THE SEVEN SPECIES.^[15]

The Gemara presents a difference between Amoraim concerning the scope of the dispute between R' Yehudah and the Sages in our Mishnah:

– **R' Ami and R' Yitzchak Nafcha disagree in [this matter]:** חָדָא אָמַר מַחְלוּקַת בְּשִׁבְרֵי הַיּוֹת – **One says that the dispute between R' Yehudah and the Sages pertains only to where the blessings of [both species] are the same.** – **דְּרַבִּי יְהוּדָה סָבַר מִיִּן שֶׁבְּעָה עָרִיף – For in that case, R' Yehudah holds that the species which is one of the seven takes precedence,** and the blessing is recited over it, וְרַבְּנָן סָבְרֵי מִיִּן – **and the Rabbis hold that the species favored by him takes precedence,** and the blessing is recited over it. אָבֵל – **But where their blessings are not the same,** דְּבָרֵי הַכֵּל מְבָרֵךְ עַל זֶה וְחוּזָר וּמְבָרֵךְ עַל זֶה – **all agree that he recites a blessing on this one and then recites another blessing on the other one.**^[16] – **וְחָדָא אָמַר אֶף בְּשִׁבְרֵי הַיּוֹת שְׁוֹת – And one of these Amoraim says that the dispute between R' Yehudah and the Sages pertains even to where their blessings are not the same.**^[17]

The Gemara asks:

– **All is well** according to the one who says the dispute pertains only to **where their blessings are the same,** for the point in dispute is then well understood.^[18] – **אֲלָא לְמַאֲן דְּאָמַר בְּשִׁבְרֵי הַיּוֹת שְׁוֹת – But according to the one who says that they disagree even when their blessings are not the same,** – **בְּמַאי פְּלִיגִי – In what point do they disagree?**^[19]

The Gemara answers:

– **They disagree about which blessing to put first.**^[20] – **R' Yirmiyah said:** – **אָמַר רַבִּי יִרְמְיָהּ – For Rav Yosef – and some say R' Yitzchak – said:** כֵּל הַמּוּקְדָּם בְּפֶסֶק – **Whatever is mentioned first in this verse (that will now be cited) is first with regard to the recital of a blessing.** – **שֶׁנֶּאֱמַר „אַרְצָה חִטָּה וְשֵׁעֶרָה וְגִבְעוֹן וְתַאֲנָה וְרַמּוֹן אֶרֶץ זֵית שֶׁמֶן וְדֹבֶשׁ” – For it is stated: A land of wheat and barley and vines and figs and pomegranates, a land of oil olives and [date] honey.**^[21]

NOTES

11. This phrase introduces what appears to be a Talmudic emendation of the Baraisa. Revisions by the Gemara even of the Mishnaic text are not rare, though it is not always clear whether an actual textual correction is being suggested or simply an interpretation. The *Vilna Gaon* (cited by his son, R' Avraham, in *Rav Pe'alim*, p. 107) contends that even when the Gemara states יְהוּדָה וְרַבְּנָן וְהָיָה כִּי יִבְרַךְ, it does not literally mean that the Mishnaic text is actually deficient. Rather, in each case the meaning contained in the emendation may be inferred from the original version. [Such an approach is already cited (but rejected) by the earlier sage R' Yosef Ibn Verga (*She'eiris Yosef*, Warsaw, 5699, pp. 4-5).] However, R' Yosef Karo, in his commentary to *Halichos Olam* (*Shaar* 2 ch. 2), asserts that an emendation is indeed intended. He explains that the Mishnah incorporates earlier halachic statements that had been orally transmitted from generation to generation. This oral method of study caused occasional variations and deletions. When compiling the Mishnah, Rabbi did not wish to introduce any textual emendation based only on conjecture into the traditional text as it had been transmitted to his generation. Rather, he deliberately retained the deficient formulations of the oral tradition and relied on the perceptive student of the Mishnah to understand which missing words must be supplied, as subsequently recorded by the Gemara (see also *Itur Soferim* to *Sefer Kerisus* 5:2:12; *Tiferes Yisrael* [Boaz] to *Arachin* 4:1).

12. This ruling is not in dispute, for all agree that the blessing on the primary food covers the subordinate food as well.

13. For all agree with Ulla's ruling that when eating two foods with different blessings, the blessing on one does not suffice for the other. And since two different blessings must be recited, it makes no difference which one is recited first.

14. [The expression בְּעֵלְמָא, *in general*, is used to indicate that the Baraisa is no longer referring to the case of radishes and olives discussed previously.]

15. The dispute between R' Yehudah and the Sages in the Baraisa is the same as their dispute in the Mishnah.

16. This understanding of the Tannaic dispute is identical to Ulla's understanding above.

17. The Gemara will soon explain this.

18. Namely, which characteristic – “one of the seven” or “favorite” – has a higher value with regard to the blessing being recited on that food instead of on the other.

19. Surely one blessing would not cover both foods (*Rashi*). Thus, both agree that both blessings must be recited. What, then, is their dispute?

20. R' Yirmiyah innovates that the dispute pertains not only to which food (“one of the seven” or “favorite”) takes precedence with regard to having the blessing recited directly on it, but it also pertains to which food should have its blessing recited first (see *Divrei David*).

[The expression עָרִיף, *takes precedence*, used above refers to the one which takes precedence to the exclusion of the other. The expression קָרִים, *comes first*, used here refers to the blessing that is recited first.]

21. *Deuteronomy* 8:8. For example, if one wishes to eat raw wheat (whose blessing is *haadamah*) and figs (whose blessing is *ha'eitz*), he would recite the *haadamah* on the wheat first, since wheat is mentioned in this verse before figs. [Rav Yosef's expression “comes first” indicates that he refers not only to where the various foods have the same blessing (in which case only one blessing will be recited), but also to where they have

The Gemara notes:

וּפְלִיגָא דְרַבִּי הֲוֵן – And it [this teaching of Rav Yosef or R' Yitzchak] is in disagreement with the teaching of R' Chanan.

כָּל הַפְּסוּק בּוֹלוֹ לְשִׁיעוּרֵינָן – For R' Chanan said: כל הפסוק בולו לשיעורינו – The entire verse was said for the purpose of teaching measures, i.e. each of these seven fruits is a unit of measure for some law.^[22]

חֲסֵה, – Wheat mentioned in this verse דִּתְנֵן – is needed to teach that which we learned in the Mishnah:^[23] הַנִּכְנָס לְבַיִת הַמְנוּנָה – IF ONE ENTERS A TZARAAS-AFFLICTED HOUSE,^[24] וְכִלְיוֹ – ON HIS SHOULDERS, AND HIS SHOES AND RINGS being carried ON HIS SHOULDERS, AND HIS SHOES AND RINGS being carried IN HIS HANDS, i.e. he is carrying rather than wearing them, הוּא וְהֵן טְמֵאִים מִיָּד – both HE AND THEY [the garments, shoes and rings] BECOME TAMEI IMMEDIATELY.^[25] הֵיאָה לְבוּשׁ בְּלִי – But if HE WAS WEARING HIS GARMENTS וְטְבַעוֹתָיו וְכִלְיוֹ – AND HIS SHOES WERE ON HIS FEET AND HIS RINGS WERE ON HIS FINGERS, הוּא טְמֵא מִיָּד – then HE BECOMES TAMEI IMMEDIATELY, וְהֵן טְהוֹרִין עַד שְׂשִׁיבָהּ בְּכַדֵּי אֲכִילַת פֶּרֶס – BUT THEY [his garments, shoes and rings] REMAIN TAHOR UNTIL HE LINGERS^[26] THE AMOUNT OF TIME THAT IT TAKES TO EAT A HALF-

LOAF^[27] of פת חטין ולא פת שעורין – WHEAT BREAD RATHER THAN BARLEY BREAD,^[28] מִיֵּסֵב וְאוֹכֵלֵן בְּלִפְתָּן – eaten while he is RECLINING AND EATING the bread together WITH a RELISH.^[29] Thus, the word *wheat* in the verse indicates that *wheat* bread is to be used in measuring the duration of time that a person must remain in the *tzaraas*-afflicted house in order to contract the more severe *tumah* that extends to the clothing he is wearing.

שְׁעֵרָה,, – Barley mentioned in this verse teaches the following measure: דִּתְנֵן – For we learned in a Mishnah:^[30] עָצֶם – A human BONE fragment THE SIZE OF A BARLEY KERNEL מִטְמֵא בְּמַגֵּעַ וּבְמִשָּׂא – IMPARTS TUMAH to a person or susceptible item THROUGH CONTACT OR to a person THROUGH BEING CARRIED by him (even if he does not touch it directly), וְאוֹיֵנו מִטְמֵא בְּאֵהָל – BUT IT DOES NOT IMPART TUMAH THROUGH being under a common ROOF.^[31]

וְגַפְּנֵי,, – Vines mentioned in this verse teaches the following measure: כְּדֵי רְבִיעִית וְיָן לְנֹזֵיר – The amount of a *reviis* of wine for a *nazir*.^[32]

וְהָאֵנָה,, – Figs mentioned in this verse teaches the following measure: כְּגֵרוּגְרָת לְהוֹצֵאת שֶׁבֶת – The size of a dried fig is the

NOTES

different blessings and the question is which to recite first.]

Thus, it can be seen from Rav Yosef's teaching that we are concerned not only about which of various same-blessing foods takes precedence, but also about which of several blessings is recited first. This supports R' Yirmiyah's contention that the dispute between R' Yehudah and the Sages is also relevant to foods with different blessings with regard to which blessing is recited first (see *Rashi*).

R' Yehudah would surely agree with this teaching, as he considers "one of the seven" paramount. [And if the species mentioned earlier in the verse takes precedence over the one mentioned later, then certainly one of the species mentioned in the verse takes precedence over a species not mentioned there altogether!] The Sages would also agree with this teaching, that being mentioned earlier in the verse has value with regard to precedence. But the Sages assign "favorite" an even higher value; thus, the favorite food takes precedence over any one of the seven (*ibid.*).

22. Rav Yosef sees the order in which the verse lists the seven species as significant. Evidently, he explains that the verse is praising Eretz Yisrael for the quality of its fruits, an explanation that makes it reasonable to say that the fruits are listed in order of their significance. But according to R' Chanan, who explains that the verse is praising Eretz Yisrael for its production of fruits that serve as measures for various Torah laws, the order in which the fruits are listed cannot be indicative of their relative significance, as one Torah law is not more significant than another. Thus, Rav Chanan's exposition is at odds with that of Rav Yosef (see *Rashi*).

23. *Negaim* 13:9.

24. In *Leviticus* chapter 14 (vs. 33-53), the Torah details the laws of a house that contracts a *tzaraas*-discoloration on its walls. The house becomes an object of *tumah*, which conveys *tumah* to people or objects within it. The Torah (vs. 46-47) differentiates between the lesser *tumah* contracted by a person who briefly enters the house and the more severe *tumah* contracted by one who lies or "eats" there (i.e. who lingers inside for the duration of time that it would take to eat a half-loaf of bread – see Gemara below). One who enters the afflicted house briefly becomes personally *tamei* but the garments that he is wearing do not (see next note). However, one who lingers in the house becomes *tamei* even to the extent that the garments he is wearing at the time become *tamei* as well (see *Rashi* here and to *Succah* 6a).

25. Since he is carrying these articles rather than wearing them, they are not considered his clothing, which [having entered the house only as accessories] do not become *tamei* unless the person wearing them remains in the house for a longer time. Rather, they are like any other person or object that enters the afflicted house, to which the verse and that which comes into the house etc. shall be *tamei* [immediately] applies (*Rashi*).

26. In this case, since he is wearing these articles, they are considered to be his accessories rather than independent articles. Therefore, they

cannot contract *tumah* from the house independently, but only as a result of the more severe *tumah* to which the one who wears them is subject upon lingering in the house [see above, note 24].

27. I.e. half of the two-meal *eruv* loaf; in other words, the amount of bread normally eaten in a single meal (*Rashi*; see above, 37b note 29).

28. Wheat bread is eaten more quickly (*Rashi*).

29. When eating in a reclining position, one concentrates fully on eating and does not divert his attention to other things; thus, he eats the food before him quickly (see *Rashi* here, to *Eruvin* 4a and to *Succah* 6a). Similarly, eating the bread together with a relish hastens the consumption of the bread (*Rashi* to *Eruvin* 4a).

30. The Gemara is paraphrasing the Mishnah in *Oholos* 2:3.

31. [Literally: tent. However, the corpse itself, or certain parts thereof, impart *tumah* even through common presence under one roof. Among these parts are larger bone fragments (such as the skull or spine that is intact) and a quarter-*kav* of bones that come from a majority of the corpse's 248 bones (i.e. 125 bones) or from two shanks and a thighbone together (see *Oholos* 2:1.) The exclusion of a bone the size of a barley kernel from conveying *tumah* through common presence under one roof is a *Halachah LeMoshe MiSinai* (*Rashi*; cf. *Rav* to *Oholos* ad loc., who cites a Scriptural source).

32. A *nazir* is a person who has taken upon himself the vow of *nezirus*, which prohibits him – among other things – from eating or drinking grape products (see *Numbers* 6:1-8).

Generally, the punishable measure for forbidden foods is a *kezayis* [the volume of an olive] and for forbidden beverages a *reviis* [a "quarter" log; the log contains the volume of six eggs; thus the *reviis* is the volume of one and a half eggs]. With regard to grape prohibitions for the *nazir*, however, the punishable measure for both eating (solids) and drinking (liquids) is a *reviis* (see *Tosafos* to *Eruvin* 4a and to *Succah* 6a גַּפְּנֵי וְיָן; see also *Tos. R' Yehudah HeChasid* here). In the case of solid grape parts (such as pits, peels or shoots), the punishable measure would be the amount of solids that must be added to a level cup of liquid in order to displace a *reviis* of the liquid and make it overflow the container. [We do not simply measure out one and a half egg-volumes of the solid.] Now, not all liquids overflow the container equally. Water, for example, overflows the level container quite easily. In the case of thicker liquids, a greater amount of the liquid is retained above the container's wall by surface tension; thus, the thicker the liquid, the greater the amount of solids that will have to be added in order to cause a *reviis* overflow. The word *vines* mentioned in this verse establishes *wine* as the liquid whose displacement is measured. Since wine is thicker than water, it takes more solids to constitute "a *reviis*" (see *Rashi* here and to *Succah* 6a; cf. *Sheleimah Mishnas*). In a similar vein, the Gemara in *Shabbos* 77a notes that a *reviis* of blood, when hardened into a solid, will be the size of a *kezayis*, whereas a *reviis* of thinner liquids will not yield a *kezayis* when hardened (see *Rashi*, but see also *Meiri*).

minimum amount of food for which one is liable for carrying out from one domain to another on the Sabbath.^[33]
 "רמוץ" – *Pomegranates* mentioned in this verse teaches the

following measure: קִדְתָּנָן – As we learned in the Mishnah:^[34]
 כָּל בְּלֵי בְעָלֵי בָתֵּימָם – In the case of ALL HOMEOWNERS' UTENSILS that are punctured,

NOTES

33. The reference is to food used for human consumption (see Mishnah, *Shabbos* 76b). There are other measurements for a variety of animal

foods (see Mishnah, *Shabbos* 76a).
 34. *Keilim* 17:1.